

КГ

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Луганський національний університет імені Тараса Шевченка
ДУ НДІ соціально-трудових відносин Міністерства соціальної політики України
Головне управління економіки, Головне управління праці і соціального захисту
Луганської обласної державної адміністрації
Львівський національний університет імені Івана Франка
Луганський інститут післядипломної педагогічної освіти
Луганське відділення Українського географічного товариства

СУСПІЛЬНО-, ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНІ ТА ГЕОЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СТАРОПРОМИСЛОВИХ РАЙОНІВ

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції,
присвяченої 75-річчю утворення кафедри географії
Луганського національного університету
імені Тараса Шевченка

17 – 19 жовтня 2011 року

Луганськ 2011

УДК [911.2+911.3](06)
ББК 26.82я43+65.04я43
С90

Редакційна колегія:

Шищенко П. Г. – доктор географічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України;
Топчівс О. Г. – доктор географічних наук, професор;
Іщук С. І. – доктор географічних наук, професор;
Доценко А. І. – доктор географічних наук, професор;
Гукалова І. В. – доктор географічних наук, професор;
Ковальчук І. П. – доктор географічних наук, професор;
Мельник С. В. – кандидат економічних наук;
Мельник І. Г. – кандидат географічних наук, доцент.

С90 Суспільно-, фізико-географічні та геоекологічні проблеми старопромислових районів: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., присвяченій 75-річчю утворення кафедри географії Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (17 – 19 жовтня 2011 р., м. Луганськ) / відп. ред. І. Г. Мельник. – Луганськ : Вид-во „ДЗ ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2011. – 208 с.

У збірнику матеріалів конференції розглядаються актуальні суспільно-, фізико- та геоекологічні проблеми розвитку районів давнього промислового освоєння.

Для викладачів вищих закладів освіти, науковців і фахівців, аспірантів, студентів, учителів.

Тексти подаються мовою оригіналу та в редакції авторів

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за добір, точність наведених фактів, цифр, цитат, власних імен, повноту і достовірність наведених матеріалів, посилань та інших відомостей.

УДК [911.2+911.3](06)
ББК 26.82я43+65.04я43

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Луганського національного університету
імені Тараса Шевченка
(протокол № 2 від 30 вересня 2011 р.)*

© ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2011

Література

1. Аналіз виробничо-економічної діяльності і фінансового стану підприємства ВАТ „ККЗ „Центрокуз” протягом 2007 – 2010 рр. 2. Довідка про виконання фінансового плану ВАТ „ККЗ „Центрокуз” протягом 2007–2010 рр. 3. Заболотький Б. Ф. Розміщення продуктивних сил України: національна макроекономіка: монографія. – К.: Академвидав, 2002. – 368 с. 4. Ішук С. І. Розміщення продуктивних сил (теорія, методи, практика). Вид. 4-е, доп. / С. І. Ішук. – К.: Європ. ун-т фінансів, інформ. систем, менеджм. і бізнесу, 2002. – 216 с. 5. Машинобудування в Україні: тенденції, проблеми, перспективи. / Під заг. ред. чл.-кор. НАН України М. Данилишина. – Ніжин: ТОВ „Видавництво „Аспект-Поліграф”, 2007 – 308 с. 6. Михасюк І. Р. Національна економіка / І. Р. Михасюк, М. Д. Янків, З. М. Залоза та ін. – К.: Українські технології, 1998. – 223 с. 7. Пашенко Ю. Є. Сучасний стан і розвиток транспортного машинобудування в Україні / Ю. Є. Пашенко, М. Є. Шулькевич / НАН України Рада по вивченню продуктивних сил України. – К., 2003. – 52 с. 8. Соціально-економічна географія / За ред. О. І. Шаблія. – Львів: Світ, 1994. – 640 с. 9. Соціально-економічна географія / За ред. О. І. Шаблія. – Львів: Світ, 1994. – 640 с. 10. Стеченко Д. М. Розміщення продуктивних сил і регіональний розвиток: Підручник / Д. М. Стеченко. – К.: Вікар, 2006. – 396 с. 11. Ткаченко В. Г. Історія міст і сіл Луганської області. – К., 1968. – 939 с. 12. Чернюк Л. Г. Економіка та розвиток регіонів (областей) України: навч. посіб. / Л. Г. Чернюк, Д. В. Клиновий. – К.: ЦУЛ, 2002. – 644 с. 13. Шилепницький П. І. Управління виробничим потенціалом машинобудування в перехідній економіці / П. І. Шилепницький – Чернівці, 2001. – 108 с.

ДК 911.3(477.52/6):316.7

*Г. Є. Дудкіна, асист.
Луганській національній університет
імені Тараса Шевченка*

ДО ПИТАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СТАРОПРОМИСЛОВИХ РАЙОНІВ

У сучасних умовах інвестиції виступають важливим засобом модернізації і реконструкції економічної структури господарства, активізації соціально-економічних перетворень, структурно-технологічних змін на основі інновацій, а також фактором територіального розвитку в умовах формування ринкової економіки.

Саме інвестиціям належить важлива роль у вирішенні проблемних питань, що віддзеркалюють нерівномірності соціально-економічного розвитку старопромислових регіонів. Завдяки залученню інвестицій, зокрема на регіональному рівні, відбуваються структурні зміни в територіальному розрізі, також поживляються процеси економічного зростання.

Інвестиції лежать в основі функціонування сучасної економіки, інтегруючи інтереси і ресурси громадян, фірм та держави з метою ефективного соціально-економічного розвитку регіонів.

Старопромисловий район – це територія із відносно низьким рівнем технологічного розвитку промислового комплексу, який розміщений в її межах. Головною особливістю цих районів є надлишок виробничих потужностей, які представлені великими та середніми підприємствами із застарілим обладнанням та технологіями [1].

Для вирішення головних проблем старопромислових регіонів необхідно не тільки залучення зовнішніх інвестицій, а також створення діючої управлінсько-територіальної, організаційно-економічної, інформаційної системи на загальнодержавному та регіональному рівнях.

Регіонам належить важлива роль по залученню інвестицій. На регіональному рівні легше відновити довіру інвесторів до партнерів та органів державного управління на основі чинного законодавства в рамках сприяння поліпшенню інвестиційного клімату в регіоні [2].

Метою статті є виявлення головних проблем інвестиційного розвитку старопромислових регіонів та шляхів їх вирішення.

Економічний спад у старих промислових регіонах часто пов'язують з високим ступенем спеціалізації на „застарілих” галузях з низьким потенціалом зростання, таких, як текстильна, металургійна, суднобудування та інші. Теорія експортної бази пояснює спад у старопромислових регіонах з точки зору зниження експортного попиту у секторах, які були задумані як двигуни регіонального зростання [4].

У цих регіонах спеціалізація на конкретних застарілих галузях призвела до втрати регіональних конкурентних переваг та інноваційного потенціалу. Інноваційна діяльність у старопромислових районах дуже часто йде по вузькій траєкторії, крім цього інноваційний процес змінює над впровадженням нових продуктів на ринок [5].

Глонті К. М. виділяє п'ять ознак старопромислових районів: історична спеціалізація району у

територіально-виробничому поділі праці, що характеризується домінуванням індустріальних галузей; використання застарілих технологій і засобів виробництва; виробництво промислової продукції низького рівня наукоємності; локалізація ринків збуту власної продукції; низький рівень інновацій у виробництві [1].

Старопромислові райони, одними з перших вступили у стадію індустріального розвитку і мали слабо диверсифіковану структуру господарства, а також специфічні особливості внутрішньої територіальної структури, за зміни економіко-технологічних укладів виробництва закономірно входили у стадію депресії.

У старопромислових регіонах Європи депресія призвела до руйнування традиційних структур та зв'язків, втрати регіональних переваг, які вони набули у період першої промислової революції і пов'язаних із їх домінуванням в економіці, валовому продукті, зайнятості населення та схемі розміщення продуктивних сил. З часом господарювання цих галузей стало замінюватися високотехнологічними галузями, а також розвитком сфери послуг та фінансового сектору.

Глонті К. М. пропонує таке визначення поняттю „Старопромисловий регіон – це територія, на якій історично склалася концентрація індустріальних галузей з потенціалом для збільшення виробництва наукоємної продукції, шляхом інноваційної трансформації власного виробничого комплексу у рамках нових економічних відносин” [1].

Еволюція старопромислових регіонів показала, що в їх трансформації визначальну роль грає система інвестування, яка, в одному випадку, може привести до інерційного сценарію розвитку, тобто „консервації” технологічної відсталості території, а у іншому – ефективному заміщенню чи, як мінімум, ефективній реструктуризації галузей старої індустрії [1].

Найкращій засіб реструктуризації – це залучення прямих іноземних інвестицій. Але, це обумовлено регіональною структурою, тобто здібністю окремих регіонів адаптуватися до фундаментальних змін. Завдання адаптації значно різняться в залежності від рівня розвитку регіону, соціально-економічної структури, рівня освіти робочої сили та географічного положення [6].

Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) відносять до категорії інвестицій, які найбільш сприятливо впливають на регіон. Звичайно вони викликають ряд позитивних наслідків. Так, у фінансовій сфері відбувається поповнення нестачі вітчизняних інвестицій, репатріація раніше вивезеного вітчизняного капіталу, збільшення податкових надходжень; в соціальній сфері – зростання зайнятості та зарплат; в науково-технічній сфері – перенесення у регіон-реципієнт частини дослідницьких робіт, технологій, ноу-хау тощо. Але, якщо ПІІ спрямовані у старі матеріалоємні, фондоемні галузі, відбувається закріплення традиційної структури господарського комплексу, і навіть, може посилитись моногалузева спеціалізація господарства регіону. В умовах становлення ринкової економіки, важливим завданням є диверсифікація залучення ПІІ за галузями та видами економічної діяльності, тому що завдяки інвестиціям повинна відбуватися перебудова господарського комплексу, розвиток нових наукоємних, працемістких галузей тощо.

Важлива роль у безпосередньому залученні інвестицій у регіони належить самим регіонам. Їхня інвестиційна привабливість визначається дією системи чинників як об'єктивного, так і суб'єктивного характеру. До об'єктивних можна віднести соціально-економічні особливості інвестиційної привабливості регіонів [2]. При цьому береться до уваги структура і стартовий рівень господарства, ступень економічного розвитку регіону та інші фактори. Не менш важливим є урахування суспільно-географічних особливостей самої території регіону – економіко-географічного положення, природно-ресурсного потенціалу, геодемографічного потенціалу, галузевої та територіальної структури господарства [3]. Суб'єктивні чинники безпосередньо пов'язані з характером дій місцевої влади, спрямованих на створення сприятливого інвестиційного клімату для залучення іноземних інвестицій в економіку регіону. Окрім того, на регіональному рівні місцева влада повинна визначити пріоритетні сфери та галузі інвестування, сприяти зменшенню зовнішніх ризиків та бюрократичних перепон для розвитку спільного підприємництва. Дуже важливим є забезпечення іноземних інвесторів достовірною інформацією про підприємницькі можливості і ризики в регіонах [2].

Інвестор (як зовнішній, так і внутрішній) намагається зменшити свої витрати та збільшити прибуток, використовуючи власні переваги (особливості технологічного процесу, здібність до впровадження інновацій) та переваги регіону (низьку вартість сировини, трудових ресурсів, вигідне ЕГП, особливості екологічного законодавства) [3].

Головним завданням регіональної інвестиційної діяльності є збалансованість дій регіону та інвестора для максимальної ефективності обох сторін. Для цього регіональна влада повинна дійсно бути господарем своєї території та захищати інтереси населення свого регіону. Так, Себенцов О.Б., запропонував принципи співвідношення як інтересів території, так і інвестора, зокрема, віддавати

перевагу тим інвесторам, які пропонують об'єкти, які вписуються в структуру економіки регіону; при розміщенні нових та реконструкції діючих підприємств віддавати перевагу екологічно чистим підприємствам; брати до уваги соціальну, економічну та екологічну ефективність функціонування нових підприємств; залучати підприємства різних обсягів та форм власності з урахуванням можливості створення технополісів, полюсів зростання, коридорів комунікацій та зон вільного підприємництва.

Висновок. Головними проблемами старопромислових районів є слабо диверсифікована структура господарства, високий ступінь зносу основних засобів, велика енерго- та матеріалоемність виробництва, технологічний занепад виробництва тощо. Для вирішення цих проблем необхідно використовувати певні принципи розміщення інвестицій в регіоні, а також пріоритет надавати тим інвесторам, які пропонують нові технології, інновації та соціально ефективні підприємства, що підвищують конкурентоздатність регіону на міжрегіональному та міждержавному рівнях. Таким чином, для старопромислових регіонів повинен підбиратися свій сценарій становлення ринкової економіки на основі інвестиційно-інноваційних механізмів розвитку.

Література

1. Глonti К. М. Старопромышленные регионы: проблемы и перспективы развития Проблемы федерализма [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://regionsar.ru> 2. Музиченко А. С. Інвестиційна діяльність в Україні: навч. посібник / А. С. Музиченко. – К.: Кондор, 2000. – 406 с. 3. Себенцов А. Б. Географические проблемы инвестиций в хозяйственное развитие регионов Российского Севера: диссертация ... кандидата географических наук: 25.00.24 / Александр Борисович Себенцов; [Место защиты: Моск. пед. гос. ун-т]. – Москва, 2007. – 253 с. 4. **Boschma Ron & Lambooy Jan** Why do old industrial regions decline? An exploration of potential adjustment strategies [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sre.wu-wien.ac.at> 5. **Tödting Franz and Trippl Michaela** One size fits all? Towards a differentiated policy approach with respect to regional innovation systems [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://diw.de> 6. **Wisniewski Anna** The Impact of Foreign Direct Investment on Regional Development in Poland [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zei.de>

УДК 911.3 [339.94 (477.61:470.61)]

В. В. Базай, м. н. с.

*ДУ НДІ соціально-трудова відносин
Міністерства соціальної політики України*

РЕСТРУКТУРИЗАЦІЯ В КОНТЕКСТІ ПОЕТАПНОГО РОЗВИТКУ ЄВРОРЕГІОНУ „ДОНБАС”

Розв'язання широкого кола проблем підприємств забезпечується процесом реструктуризації, яка є необхідною умовою для розвитку в конкурентних умовах ринку. Поняття „реструктуризація” розглядається як складна система, що схильна до ураження чинників як зовнішнього впливу, так і внутрішнього середовища. У перекладі з англійської мови „реструктуризація” (restructuring) – перебудова структури чого-небудь. Латинське слово структура (structura) означає порядок, розташування, будову.

Так, метою цієї статті є дослідження технології реструктуризації у відповідності до завдань створення Євро регіону „Донбас”.

Завдання можна сформулювати наступним чином: визначити сутність поняття „реструктуризація”; обґрунтувати основні причини реструктуризації; виділити етапи реструктуризації, яких треба дотримуватися задля успішної розбудови Євро регіону „Донбас”; визначити мету створення Євро регіонів; зробити історичний екскурс щодо виникнення та поширення сучасної форми транскордонного співробітництва – Євро регіон.

Реструктуризація компанії – це зміна структури компанії (іншими словами, порядку, розташування елементів), а також елементів, що формують її бізнес, під впливом факторів або зовнішнього, або внутрішнього середовища. Реструктуризація включає: удосконалення системи управління, фінансово-економічної політики компанії, її операційної діяльності, системи маркетингу та збуту, управління персоналом [1].